

REMISSVAR

2026-09-18

Dnr: 2026–0225

Socialdepartementet

S.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss delbetänkande En åldersgräns för barns tillgång till sociala medier (SOU 2026:35)

(dnr S2026/01273)

Inledning och sammanfattande ståndpunkt

Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barns och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

Barnombudsmannen avgränsar sitt yttrande till utredningens överväganden om Särskilt om barns åsikter och perspektiv (avsnitt 2.2.2), Tillsyn (avsnitt 7.5.4), Lagen bör föras med vissa uttryckliga undantag (avsnitt 11.3.2), Åldersgräns bör inte förenas med sanktioner (avsnitt 11.4.4), Övervägande skäl talar för en åldersgräns (avsnitt 12.1) samt En utvärdering av effekterna av lagen (avsnitt 12.2.2). Barnombudsmannen betonar att nödvändiga förutsättningar för att lagen ska få positiva effekter för barn är:

- att de svenska tillsynsmyndigheternas befogenheter och resurser ses över samt att tillsynen på EU-nivå stärks, särskilt avseende artikel 28 i förordningen om digitala tjänster Digital Services Act (DSA)
- att en fullständig barnkonsekvensanalys genomförs, med särskilt fokus på barn vars rätt till delaktighet riskerar att inskränkas
- att barn med särskilda sårbarhetsfaktorer ges konkret stöd att hitta alternativa mötesplatser
- att krav ställs på plattformarna att ha mänsklig moderering som skyndsamt kan stoppa och blockera användare som kränker eller utnyttjar barn
- att undantagen för spel- och annonsplattformar ses över med barnets rätt till skydd som utgångspunkt
- att det utreds om även mindre plattformar bör omfattas av åldersgränsen
- att lagen kombineras med stöd till barn och föräldrar, och andra aktörer som har ansvar för barn i sina verksamheter

- att lagens normerande effekt och plattformarnas arbete med Safety by Design aktivt följs upp
- att lagens effekter för barn följs upp systematiskt och att barn själva görs delaktiga i den uppföljningen.

Synpunkter enligt utredningens disposition

2.2.2 Särskilt om barns åsikter och perspektiv

Förslaget om att införa en ny lag som innehåller en åldersgräns för tillgång till sociala medier berör barn och unga direkt. Barnombudsmannen välkomnar att utredningen till viss del har inkluderat barns och ungas egna erfarenheter, bland annat genom samverkan med Barnombudsmannen. Barnombudsmannen har bidragit med barns och ungas perspektiv till utredningens arbete för att säkerställa att deras röster lyfts i frågor som rör deras digitala liv och framtid.

Som beskrivs i betänkandet framkommer i Barnombudsmannens samtal med barn och unga att de har olika åsikter i frågan om en åldersgräns på sociala medier. Flera uttrycker tveksamhet och menar att en åldersgräns riskerar att bli verkningslös, eftersom den ändå inte kommer att följas.

”Det är en bra idé men det kommer inte att funka.”

Samtidigt är barn och unga positiva till en åldersgräns, även om de vill se den gälla för yngre barn än de själva. Det barn och unga beskriver är en viktig signal om hur barn upplever riskerna med sociala medier.

”Det borde vara åldersgräns på sociala medier. Det är viktigt faktiskt.”

Att uppgifter från barn och unga har tagits in och att det har vägts in i utredningens analys är i linje med barnkonventionens artikel 12 om barns rätt att komma till tals.

Barnombudsmannen noterar dock att inhämtandet av barns perspektiv inte har skett på ett heltäckande sätt. Som utredningen berör omfattar inhämtandet inte alla grupper av barn. Barn med funktionsnedsättningar, hbtqi-ungdomar samt barn som lever i en hederskontext har till exempel inte hörts i tillräcklig utsträckning. Det är grupper som i många fall fått nya möjligheter genom sociala medier att exempelvis delta i samhällsdebatten, hitta gemenskap och utöva sin rätt till yttrandefrihet. Det innebär att utredningen saknar underlag för att göra en fullständig barnkonsekvensanalys.

En åldersgräns för barns användning av sociala medier kan komma i konflikt med barnkonventionens rättigheter: rätten att komma till tals (artikel 12), yttrandefriheten (artikel 13) och föreningsfriheten (artikel 15) om den inte kombineras med konkreta alternativ där barn och unga kan mötas och göra sina röster hörda. Detta gäller exempelvis för barn med funktionsnedsättningar, hbtqi-barn och barn som tillhör en nationell minoritetsgrupp som riskerar social isolering.

Barnombudsmannen efterlyser att förslagets inverkan på olika grupper av barn, såsom barn med intellektuella funktionsnedsättningar och barn i utsatta hemmiljöer analyseras och beaktas i det fortsatta arbetet. Det bör ses i relation till utredningens bedömning om särskilda insatser för grupper med särskilda sårbarhetsfaktorer och om uppföljning inom tre-fem år i avsnitt 12.2.

Barnombudsmannen vill understryka att skyddet mot att utsättas för grooming, hot och kränkningar på sociala medier och rätten till yttrandefrihet, föreningsfrihet samt informationsfrihet är inte motsatta utan de förutsätter varandra. Skyddet är med andra ord en förutsättning för delaktighet, inte ett hinder för den.

Barn med särskilda sårbarheter behöver, som utredningen skriver, ges samhällets stöd att hitta och utveckla alternativa mötesplatser om en åldersgräns införs.

7.5.4 Tillsyn

Barnombudsmannen anser att regeringen bör verka aktivt på EU-nivå för att stärka tillsynen och efterlevnaden av artikel 28 i DSA samt se över de svenska tillsynsmyndigheternas befogenheter på området. I dagsläget har Sverige begränsade möjligheter att säkerställa efterlevnaden av artikel 28 i DSA.

Stora sociala medieplattformar som är etablerade i andra medlemsstater faller utanför svensk jurisdiktion. Tillsynen utövas i stället av etableringslandets tillsynsmyndighet eller när det gäller mycket stora onlineplattformar är det EU-kommissionen. De svenska tillsynsmyndigheterna möjligheter att ingripa är därmed begränsade. För de leverantörer som faktiskt omfattas av svensk jurisdiktion kan de mest ingripande sanktionerna, såsom sanktionsavgift, inte användas vid överträdelser av artikel 28.

Det innebär att möjligheten att nationellt följa upp och säkerställa ett effektivt skydd för barn och unga är begränsad, vilket är en brist sett ur ett barnperspektiv.

11.3.2 Lagen bör även förse med vissa uttryckliga undantag från tillämpningsområdet:

Barnombudsmannen ifrågasätter utredningens förslag om undantag för spel- och annonsplattformar. Det riskerar att medföra att skyddet för barn inte blir heltäckande.

Barnombudsmannen har förståelse för de gränsdragningsproblem som utredningen beskriver, men vill lyfta barnrättsliga invändning mot de föreslagna undantagen. Utredningen konstaterar själv att plattformar som Roblox, som är en av de som oftast nämns i samband med mobbning, hot och sexuella närmanden, sannolikt undantas från lagen så länge spelanvändningen bedöms vara det huvudsakliga användningsområdet.

Barnombudsmannen anser att detta är problematiskt, då det inte är det huvudsakliga användningsområdet som avgör om ett barn kan utsättas för kränkningar, spridning av bilder eller grooming utan förekomsten av meddelandefunktioner och social interaktion. Sådana funktioner finns på många av de undantagna plattformarna. Detsamma gäller annonsplattformar med inbyggda meddelandefunktioner. Möjligheten att ta direktkontakt med ett barn via en plattform som i övrigt har ett annat huvudsakligt syfte utgör en reell risk som utredningen inte adresserar.

Barnombudsmannen anser att undantagen behöver ses över med barnets rätt till skydd som utgångspunkt. Det avgörande kriteriet bör inte vara plattformens huvudsakliga användningsområde, utan om plattformen möjliggör social interaktion och direktkontakt med barn oavsett i vilket sammanhang den interaktionen sker.

Barnombudsmannen anser att undantagen gällande dataspel, som har meddelandefunktion och tillåter social interaktion, borde ha problematiserats ytterligare och ge en uppmaning till regeringen att frågorna behöver tas vidare.

11.4.4 Åldersgränsen bör inte förenas med sanktioner för barn eller föräldrar

Barnombudsmannen bedömer liksom utredningen att åldersgränsen inte bör förenas med några sanktioner mot barn eller föräldrar. Det är avgörande att barn vågar berätta om sina erfarenheter av sociala medier och plattformar, utan rädsla för att utsättas för sanktioner.

Barnombudsmannen vill samtidigt understryka att avsaknaden av sanktioner mot föräldrar ställer högre krav på att lagens efterlevnad säkerställs och följs upp på annat sätt. När ansvaret för att upprätthålla åldersgränsen vilar helt på plattformarna behöver tillsynsmyndigheterna och EU-kommissionen effektivt kunna kontrollera och agera vid bristande efterlevnad av DSA.

12.1 Övervägande skäl talar för en åldersgräns

Barnombudsmannen delar utredningens bedömning att övervägande skäl talar för att införa en åldersgräns.

Barnombudsmannen vill samtidigt understryka det utredningen själv konstaterar: en åldersgräns kan aldrig vara ett svar på alla risker med barns användning av sociala medier. Åldersgränsen behöver kombineras med informationsinsatser till barn och unga samt föräldrar, utbildningsinsatser till aktörer med ansvar för barn och unga samt ett aktivt arbete på arenor där barn och unga befinner sig såsom skolan och öppen fritidsverksamhet, digitala arenor såsom Discord m.fl.

En förutsättning för att införandet av lagen om åldersgräns ska fylla sitt syfte är, som utredningen berör, att barn faktiskt vågar berätta när de utsatts för kränkningar och våld på nätet. Det kräver att vuxna i barns närhet, såsom föräldrar, lärare och andra med ansvar för barn, visar intresse för barns digitala liv och har tillräcklig kunskap för att ta emot barns berättelser och agera på dem. Lagen behöver därför kombineras med riktade informations- och utbildningsinsatser till dessa aktörer. Utan det riskerar åldersgränsen att bli ett tekniskt hinder snarare än ett reellt skydd. Barnombudsmannen anser att detta bör tydliggöras i det fortsatta lagstiftningsarbetet och i de uppdrag som ges till berörda myndigheter.

En åldersgräns i lag sänder en tydlig signal om att samhällets syn på barns rätt till skydd även ska gälla på den digitala arenan och kan på sikt bidra till att förändra normer hos barn, föräldrar, skola och till och med plattformarna. Det skickar också en tydlig signal till leverantörerna av plattformar om hur samhället utifrån ett barnperspektiv ser på tjänsternas utformning. Ett centralt syfte med en åldersgräns är dessutom att yngre barn undviker att skapa det behov av sociala medier som många av deras äldre syskon och vänner upplever.

En allmän utgångspunkt måste vara att de allra flesta, såväl barn som vårdnadshavare i grunden har en benägenhet och vilja att rätta sig efter gällande regler, men det ställer också krav på vuxna att föregå med gott exempel. I Barnombudsmannens samtal med barn och unga har det framkommit att vuxnas egna förhållningssätt till telefonen påverkar barnen. En åldersgräns får därför större genomslagskraft om föräldrar och andra vuxna i barns närhet själva begränsar sin användning och visar att det är möjligt att vara närvarande i barnens vardag.

Barnombudsmannen ser också positivt på att lagstiftningen kan öka plattformarnas incitament att arbeta med säkerhet redan i designutformningen, så kallad Safety by Design. När lagkrav riktas mot ålder och tillgång skapas ett tryck på plattformarna att bygga in skydd i sina produkter från grunden, snarare än att hantera hot, hat, osunda kroppsideal, rekrytering till brott och våld samt skador i efterhand. Detta ligger i linje med barnkonventionens artiklar 19, 34 och 36 om barns rätt till skydd mot alla former av våld, sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp samt andra utnyttjanden som kan skada barnet. Det är en utveckling som Barnombudsmannen välkomnar och som bör uppmuntras aktivt i det fortsatta arbetet på både nationell och EU-nivå.

Barn och unga har i samtal med Barnombudsmannen pekat på plattformarnas ansvar. De efterfrågar att ansvar i högre grad läggs på de som äger och driver plattformarna, snarare än på barnen själva. De lyfter också statens ansvar för att lagföra personer som utnyttjar barn online.

Samtidigt lyfter barn och unga fram det som internet och sociala medier faktiskt ger dem: glädje, underhållning, inspiration, lärande och nya vänner. Flera uttrycker att vuxna har en alltför onyanserad bild och inte ser att det finns både för- och nackdelar. Mot den bakgrunden uttrycker barn och unga i samtal med Barnombudsmannen också en principiell invändning mot statlig reglering:

"Jag tycker att det är fel att staten ska bestämma vad en person ska ha på telefonen."

Barnombudsmannen anser att denna invändning bör tas på allvar och understryker vikten av att reglering utformas med respekt för barns rätt till delaktighet och integritet.

FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar nr 25 om barnets rättigheter i relation till den digitala miljön (2021) är tydlig i att företag ska respektera barns rättigheter samt förebygga och åtgärda kränkningar av deras rättigheter i relation till den digitala miljön, och att konventionsstaterna är skyldiga att säkerställa att näringslivet tar detta ansvar. Plattformar är vinstdrivande företag och deras affärsmodeller bygger i många fall på att maximera användning och engagemang även bland barn. Det är inte förenligt med det ansvar som följer av barnkonventionen och allmän kommentar nr 25.¹

Barnombudsmannen anser att kraven på plattformarna bör stärkas. Ett sätt är att ställa krav på mänsklig moderering som skyndsamt kan stoppa och blockera användare som kränker eller utnyttjar barn. I den allmänna kommentaren nr 25 understryks att konventionsstaterna bör säkerställa att leverantörer av digitala tjänster följer lagenliga, nödvändiga och proportionerliga regler för moderering av sitt material.² Barnombudsmannen anser att detta bör regleras tydligare på EU-nivå inom ramen för DSA:s fortsatta utveckling.

12.2.2 En utvärdering av effekterna av lagen

Barnombudsmannen delar utredningens bedömning i att det är angeläget att följa upp effekterna av åldersgränsen och utvärdera lagens praktiska tillämpning. Barnombudsmannen vill understryka att barn och unga själva ska inkluderas i den uppföljningen.

Beslut har fattats av barnombudsmannen Juno Blom. Föredragande i ärendet har varit utredaren Lisa Lindström. I den slutliga handläggningen av ärendet har även

¹ CRC/C/GC/25 p. 35.

² CRC/C/GC/25 p. 37.

utredare Isabel Rosqvist Raicevic samt t.f avdelningschefen och chefsjuristen
Tove Björnheden deltagit.

Juno Blom
Barnombudsman

Kopia till
s.hc@regeringskansliet.se